

Forskningsdatahantering – inventering 2019

Uppdrag arbetsgrupp

I övergången mot ett öppet vetenskapssystem har Sveriges universitets- och högskoleförbunds (SUHF) nationella arbetsgrupp för forskningsdata i uppdrag att bevaka den nationella och internationella verksamhetsutvecklingen för hantering av forskningsdata. På uppdrag av SUHF:s grupp för samordning av Open Science/öppen vetenskap ska arbetsgruppen föreslå konkreta strategier och insatser i dialog med relevanta aktörer, samt främja samordning av det nationella strategiska arbetet med att utveckla forskningsstödande tjänster för hantering av forskningsdata vid de svenska lärosätena.

Enkät till samtliga lärosäten

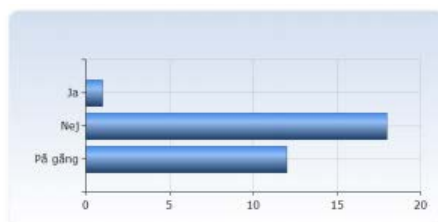
SUHF:s nationella arbetsgrupp för forskningsdata har vid två tillfällen (våren 2018 och våren 2019) skickat ut enkäter till samtliga lärosäten med ett antal övergripande frågor kring hur lärosätets stöd för forskningsdatahantering ser ut. Syftet med enkäterna är att snabbt få en övergripande inblick i hur långt de svenska lärosätena har kommit i sitt arbete med att utveckla lokala infrastrukturer och stöd för hantering av forskningsdata. Genom enkätsvaren ges möjlighet att få ett hum om lärosätenas status i ett antal specifika frågor, indikationer på vad SUHF tillsammans med andra relevanta aktörer kan stödja lärosätena med, och vilka frågor som är prioriterade. Enkäten skickades ut i början av maj 2019 till de 37 medlemslärosätena och det kom in svar från 31 lärosäten vid enkätens slutdatum den 30 juni 2019. Till skillnad mot den första enkäten 2018 är svaren ej anonymiserade 2019 och det har i senaste enkäten tillkommit en fråga om lagringslösningar.

Hur ser stödet för forskningsdata ut vid svenska lärosäten?

Har ditt lärosäte en forskningsdatapolicy?

På frågan om lärosätet har en forskningsdatapolicy visar svaren att majoriteten av de svenska lärosätena inte har en formell forskningsdatapolicy i dagsläget och antalet lärosäten som har en policy på gång ligger på ungefär samma antal jämfört med 2018. Fritextsvaren visar att flera lärosäten diskuterar både nyttan och behovet av en policy. En del har forskningsdatapolicy på remiss och väntar på beslut, en del avvaktar med att implementera den och istället utforma en mer övergripande Open Science policy, och en del avvaktar på grund av avsaknaden av en lokal forskningsinfrastruktur.

Har ditt lärosäte en forskningsdatapolicy?	Antal svar
Ja	1 (3,2%)
Nej	18 (58,1%)
På gång	12 (38,7%)
Summa	31 (100,0%)

Vad anser ditt lärosäte är de strategiskt viktigaste frågorna vad gäller hantering av forskningsdata?

På frågan om vad lärosätet anser är de viktigaste frågorna vad gäller hantering av forskningsdata svarade respondenterna mer eller mindre samma sak med lite olika formuleringar. Det är tydligt att samtliga svenska lärosäten står inför likartade utmaningar vad gäller hantering av forskningsdata. Utifrån fritextsvaren som lämnades var dessa tjugo punkter, utan inbördes prioriteringsordning, det som återkom som viktiga strategiska frågor för lärosätena.

1. Ha ordning och reda på forskningsdata
2. Nå ut till forskarna och öka kunskapen och förståelsen om forskningsdatahantering och kraven
3. Tillhandahålla utbildning och gott stöd inom forskningsdatahantering till forskarna
4. Ha en tydlig policy – det ska vara lätt för forskarna att göra rätt
5. Sprida kunskap om krav från EU, regering, finansörer och lagkrav
6. Bygga en god lokal infrastruktur för forskningsdata
7. Inte skapa en tung administrativ pålaga/börda för forskarna
8. Lösa lagringsfrågan med lätthanterlig, säker och kostnadseffektiv lagring av forskningsdata
9. Uppfylla lagkrav för forskningsdata och arkivering
10. Uppfylla informationssäkerhet och upphovsrätt
11. Uppfylla FAIR-principerna
12. Tillhandahålla rättssäker hantering av forskningsdata
13. Få genomslag och acceptans hos ledningen och forskare för kraven på forskningsdatahantering
14. Säkra kompetenser och kompetensutveckling inom forskningsdatahantering
15. Nationell samordning – lärosäten, SUHF, VR och andra forskningsfinansierare samt andra aktörer som Riksarkivet och SND m.fl.
16. Etablera arbetsflöden och verktyg för t.ex. datahanteringsplan
17. Inte väsentlig ökning av forskarnas arbetsbörda med kraven på forskningsdatahantering
18. Förankring och dialog med forskarna i frågor kring forskningsdatahantering
19. Förändring inom strukturer för incitament och meriteringssystem
20. Få till en gemensam samlad strategi

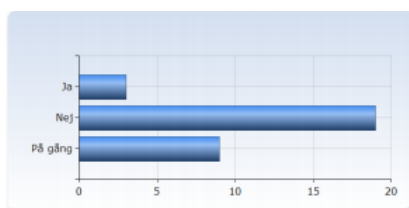
Har ditt lärosäte en mall för datahanteringsplan?

På frågan om lärosätet har en mall för datahanteringsplan svarar majoriteten att man inte har en sådan. Flera lärosäten anger i sina fritextsvar att man avvaktar den nationella utvecklingen med ett nationellt digitalt verktyg för en datahanteringsplan och att man tills vidare hänvisar till SUHF:s rekommendation för datahanteringsplan och SND:s checklista för datahanteringsplan. Det har egentligen inte skett några större förändringar sedan 2018. Från och med 2019 behöver den som beviljas bidrag från Vetenskapsrådet ha en datahanteringsplan om forskningen genererar forskningsdata. Vetenskapsrådets beslut kring datahanteringsplan ställer nya krav på lärosätena i år att tillhandahålla forskarna stöd för detta. Samtidigt har SUHF sedan 2018 uppmuntrat sina medlemslärosäten att inte utarbeta egna lösningar för datahanteringsplan, utan invänta det nationella verktyget eller hänvisa till befintliga mallar/system. Denna uppmaning kan eventuellt vara en bidragande anledning till att lärosätena avvaktat och att enkätsvaren därför inte skiljer sig nämnvärt åt mellan 2018 och 2019.

Har ditt lärosäte en mall för datahanteringsplan?

Om ja, klistra gärna in en länk till den i kommentarfältet nedan.

	Antal svar
Ja	3 (9,7%)
Nej	19 (61,3%)
På gång	9 (29,0%)
Summa	31 (100,0%)

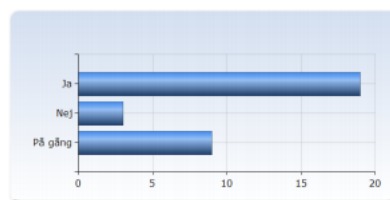
Finns det en central stödfunktion för hantering av forskningsdata vid ditt lärosäte? Hur ser den ut?

På frågan om lärosätet har en central stödfunktion för hantering av forskningsdata svarar merparten av lärosätena att de har en sådan på plats. De flesta lärosätena beskriver sina stödfunktioner utifrån Svensk Nationell Datatjänsts (SND) "DAU-modell" (Data Access Unit). Några lärosäten har valt att inte definiera sina team för forskningsdatahantering utifrån DAU-begreppet, som är specifikt kopplat till SND infrastrukturen.

Sammansättningarna inom de lokala konstellationerna skiljer sig åt, men flertalet lärosäten har uppbyggda lokala nätverk eller samverkansgrupper med kompetenser från bibliotek, arkiv, IT, forskningsstöd och juridisk support. Vid vissa lärosäten finns även forskargrupper/representanter kopplade till stödfunktionerna.

En del lärosäten har blivande "DAU:er" under uppbyggnad och en del lärosäten har ännu ej byggt upp denna typ av stödfunktion men arbete pågår med att utveckla det i någon form. I förra årets enkät ställdes en liknande fråga och då svarade 20 % av de tillfrågade att de hade en lokal infrastruktur för hantering av forskningsdata vid lärosätet jämfört med 61,3 % i år.

Finns det en central stödfunktion för hantering av forskningsdata vid ditt lärosäte? Hur ser den ut?	Antal svar
Ja	19 (61,3%)
Nej	3 (9,7%)
På gång	9 (29,0%)
Summa	31 (100,0%)

Hur löser ditt lärosäte lagringsytor för forskningsdata i forskningsprocessens olika skeden? Vilka former och hur?

Frågan kring hur lärosätena löser frågor kring lagring av forskningsdata fanns inte med i föregående års enkät. I årets enkät ville arbetsgruppen lyfta in frågan kring lagring av forskningsdata för att få en indikation på hur lärosätena arbetar med detta även om frågan i sig är komplex och inte lätt låter sig besvaras i denna typ av förenklad enkät.

De flesta lärosäten anger att lagringen av forskningsdata sker utifrån de enskilda forskarnas förutsättningar och behov på lärosätets centrala servrar och molnlösningar inom ramen för ordinarie IT-verksamhet samt genom lokala institutions/forskarlösningar.

Några lärosäten anger att de har pågående översyn av lagringslösningar och i projektform ska arbeta med frågan kring lagring under hela forskningsprocessen. Vid vissa lärosäten pågår enstaka dataflödespilot t.ex. via SND. Bland lärosätena finns en viss förväntan att SUNET kan vara ett relevant lagringsalternativ och i väntan på den lösningen avvaktar man.

Något enstaka lärosäte anger att man har ett e-arkiv, merparten har inte dessa lösningar på plats för bevarande av forskningsdata.

Slutsats

Enkäten från 2018 kring forskningsdatahantering tillsammans med den uppföljande enkäten 2019 ger en god fingervisning av hur det ser ut de svenska lärosätena vad gäller stödet för forskningsdatahantering och i vilken takt utvecklingen sker eller inte sker.

Samtliga lärosäten oberoende av storlek ska uppfylla samma lagkrav för hantering av forskningsdata och stödja forskare med likartad tillgång till tjänster och expertis för att kunna hantera, lagra, tillgängliggöra och bevara forskningsdata korrekt. Skiftet som pågår mot öppen vetenskap och konsekvenserna av digitaliseringsprocessen ställer nya krav på lärosätena vad gäller att utforma ramverk för hur man arbetar med öppen vetenskap och det stöd och tjänster som man erbjuder sina forskare.

Merparten av de svenska lärosätena har på några år byggt upp forskningsstödande funktioner för forskningsdatahantering med tillgång till ökad kompetens och samlad expertis. Enbart under det senaste året har det lokala stödet med en specifik stödfunktion för forskningsdatahantering vid lärosätet ökat avsevärt jämfört med året innan.

Under samma period har utvecklingen på universitetsstrategisk nivå inte utvecklats i samma takt gällande t.ex. att utarbeta formella ramverk och riktlinjer för lärosätets ställningstagande och arbete med forskningsdata inom ramen för öppen vetenskap och de krav som idag ställs på offentligt finansierad forskning. De flesta lärosäten har open access policys för publikationer, men det saknas en koppling till publiceringen av tillhörande forskningsdata.

Utvecklingen under de senaste åren visar på brister kring samordning mellan olika relevanta aktörer i dessa frågor. Flera lärosäten påbörjar samarbeten inom de områden och nivåer som är möjligt, men fortfarande saknas en resurseffektiv nationell samordning på universitetsledningsnivå tillsammans med andra berörda aktörer.

Arbetet med en nationell övergripande ämnesövergripande mall och digitalt verktyg för datahanteringsplan är en brådskande fråga att hantera och finna lösning för. Likaså resurseffektiva lagringslösningar under hela forskningsprocessen.

Flera av frågorna som är aktuella inom forskningsdatahantering är frågor som kan och bör samordnas på nationell och internationell nivå när så är möjligt. Utifrån de behov och förutsättningar som finns ser arbetsgruppen att SUHF kan ha en betydande roll som samordnande aktör för lärosätena och verka för att lyfta och driva gemensamma frågor samt genom stöd som mallar och rekommendationer förenkla lärosätesövergripande arbete kopplat till forskningsdatahantering.

Arbetsgruppen ser även ett stort behov av att nationell samordning, kommunikation och informations-spridning mellan samtliga involverade aktörer (lärosäten, berörda myndigheter, forskningsfinansiärer, forskningsinfrastrukturer m.fl.) i de frågor som relaterar till forskningsdatahantering behöver förtydligas och förbättras.

Arbetsgruppen föreslår att en ny enkät med samma frågor skickas ut tidig vår 2020.

SUHF tackar alla lärosäten för deras delaktighet i enkäten och för alla svar vi har fått in. Detta hjälper oss i vårt vidare arbete både inom SUHF och tillsammans med relevanta aktörer i vårt gemensamma nationella och internationella arbete.

Frågor 2019

1. Ange lärosäte, namn på svarande samt funktion/uppdrag inom lärosätet
2. Har ditt lärosäte en forskningsdatapolicy?
3. Vad anser ditt lärosäte är de strategiskt viktigaste frågorna vad gäller hantering av forskningsdata?
4. Har ditt lärosäte en mall för datahanteringsplan?
5. Finns det en central stödfunktion för hantering av forskningsdata vid ditt lärosäte? Hur ser den ut?
6. Hur löser ditt lärosäte lagringsytor för forskningsdata i forskningsprocessens olika skeden? Vilka former och hur?
7. Övriga kommentarer